

sluoksnio fragmente, esančiame arčiau šurfo 1, rastos kelios lipdytinės keramikos šukės brūkšniuotu ir grublėtu paviršiumi. Kultūrinio sluoksnio storis buvo nuo 20 iki 40 cm, apatinė sluoksnio dalis buvo netolygi, su pagilėjimais. Kultūrinis sluoksnis paplitęs bendrame 14,5 m ilgyje dviejose atkarpose. Žvalgant fiksuotas archeologinis sluoksnis laikytinas tuo pačiu, kuris buvo atkastas šurfe 1, ir skirtinas I tūkst. pradžiai–viduriui.

Atlikus archeologinius tyrimus Semeniškių senovės gyvenvietės teritorijoje, magistralinio dujotiekio zonoje fiksuotas išlikęs I tūkst. pradžios–vidurio archeologinis kultūrinis sluoksnis su būdingais radiniais. Šie tyrimai rodo, kad dujotiekio zonoje gruntas perkastas ne visur. Tam tikrose vietose, kaip šurfo 1 atveju, dujotiekio tiesimo metu iškastas gruntas uždengė ankstesnį paviršių (armenį su archeologiniu sluoksniu). Visa tai įrodo, kad archeologiniai tyrimai dujotiekio zonoje yra reikalingi ir perspektyvūs. Tikrai perkastomis vietomis turėtų būti laikomos apie 6 m pločio ruožai ties dujotiekio ašimis (3 m į abi puses nuo ašies).

Investigation in Semenishkės settlement

Investigation by test-pits, shovel tests and visual prospection was carried out in Semenishkės settlement (Širvintos dist.) in 2020 (Fig. 1). In test-pit no. 1 and during visual prospection of mechanically excavated area prehistoric cultural layer was uncovered (Fig. 2). Hand-made pottery fragments was retrieved from the cultural layer with brushed and rusticated surfaces (Fig. 3). Based on archaeological finds the cultural layer can be dated to first half of 1st millenium AD. These excavations demonstrated that in the area around gas pipeline prehistoric layers remained intact and disturbance is just 3 m to both sides of pipeline axis.

Elena Pranckėnaitė, Ieva Masiulienė,
Gintautas Zabiela

Vilūnų neįtvirtinta gyvenvietė ir kaimavietė

2020 m. atlikti detalieji tyrimai Vilūnų neįtvirtintoje gyvenvietėje (Kaišiadorių r., Kruonio sen.). Siekta iširti gyvenvietės archeologinį sluoksnį, archeologines struktūras tose LLDJ statybvietės vietose, kur joms grėsė sunaikinimas.

Vilūnų neįtvirtintos gyvenvietės detaliųjų tyrimų metu iširtas bendras 417 m² dydžio plotas (plotai 1–11 ir šurfai 1–22 tarp piketų 683+44 ir 687+50). Vykdyti žvalgymai mechanizuotai nuimant paviršinį sluoksnį plote 12 (128 m ilgio trasos ruože tarp piketų 683+60 iki 684+87) ir iširti objektai 27(A–H)–30, taip pat ankstesnių žvalgymų metu aptiktos įgilintos struktūros – objektai 3–6, 8, 10–11, 13–15, 19–27. Remiantis 2020 m. detaliųjų tyrimų rezultatais, nustatyta, kad tirtoje teritorijoje yra buvusios kaimavietės ir neįtvirtintos gyvenvietės liekanų (kultūrinio sluoksnio fragmentų ir įgilintų objektų).

Kaimavietė. Tirtos teritorijos ŠR dalyje, plotuose 1–4, iširtas 5–28 cm storio archeologinis sluoksnis, kuriame surasta per 300 žiestos ir apžiestos buitinės keramikos šukių (dalis puošta bangelėmis ir horizontaliomis linijomis) ir 26 titnago radiniai (1 pav.) Taip pat kultūriname sluoksnyje surinkti 48 gyvūnų kaulai ir jų fragmentai – naminių gyvulių: galvijų, kiaulių, arklių, avių ar ožkų.

Plote 1 atidengtos židinio liekanos (objektas 1), plote 3 po kultūriniu sluoksniu fiksuotas apie 3,2 m skersmens, 1,9 m gylis objektas – rentinės konstrukcijos šulinys (objektas 12) (2 pav.). Šulinio rentiniui suformuoti buvo iškasta duobė. Paviršiuje ji 3,2 m skersmens, dugne –

1 pav. Plotai 1–4 tyrimų metu. G. Zabielos nuotr.

Fig. 1. Areas 1–4 during the investigation.

1,6 m. Vėliau suklojus medinius rąstus 3–4 (?) eilėmis, duobės pakraščiai užpilti maišytu juosvos žemės su moliu gruntu. Viršutinė šulinio duobės dalis buvo išklota akmenimis, pušies ir ąžuolo rąsteliais (suformuotas priėjimas prie šulinio?). Rentinio šulinio konstrukcija buvo keturkampė, jos viena kraštinė – 1,1 m ilgio. Šulinio dalis virš rentinio užslinkusi arba buvo užpilta maišyto molio sluoksniu, virš kurio fiksuotas archeologinis sluoksnis. Šulinio vidus užpildytas maišytu juosvu dumblingu gruntu su pavieniais akmenimis. Šulinio užpilde surinktos 26 žiestos ar apžiestos keramikos šukės, 1 titnago nuoskala, taip pat surinkta 12 avies, kiaulės, galvijų ir arklių kaulų, dantų fragmentų. Šulinio medinis rąstelis datuotas 1297–1399 m. (621±28) (FTMC–AF29–10).

Apie 40–100 m į PV nuo tirtų plotų 1–4 aptiktos dvi stulpaviečių koncentracijos (objektai 27(A–H)–28) ir įgilintos struktūros (objektai 10–11, 29–30). *Statinio* 8 stulpavietės (objektai 27A–H) išsidėsčiusios dviem eilėmis ŠR–PV kryptimi, ir sudarė stačiakampio formos 11x3 m dydžio plotą (vidutinis atstumas tarp

2 pav. Objektas 12 – rentinės konstrukcijos šulinys. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 2. Object 12, a log-lined well.

jų – 2,6–3,5 m). Stulpavietės vidutiniškai iki 25 cm skersmens, nuo 15 iki 30 cm gylio. Stulpavietė (27A) datuota 1418–1472 cal AD. *Statinio* 13 stulpavietės (objektai 28A–M) išsidėsčiusios netolygiai 2–4 eilėmis ŠR–PV kryptimi, ir sudarė stačiakampio formos 8,3x5,8 m dydžio plotą (vidutinis atstumas tarp jų – 1,1–2,1 m). Stulpaviečių vidutinis skersmuo siekia iki 26 cm, gylis nuo 6 iki 55 cm. Stulpavietė (28B) datuota 1421–1611 m. (FTMC–AF29–13). Šalia statinio ŠV dalyje buvo ištirti vienalaikiai su statiniu objektai 11 ir 29, kurių paskirtis nenu-

3 pav. Objekto 6 PV dalies pjūvis. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 3. The cross-section of the SW part of object 6.

0 ————— 5 cm

4 pav. Plote 6 aptikta keramika gludintu paviršiumi. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 4. Pottery with burnished surfaces that was discovered in area 6.

statyta. Jie datuoti 1442–1625 (393±28) (FTMC–AF29–9) ir 1427–1617 m. (423±28) (FTMC–AF29–14).

Kultūrinis sluoksnius ir įgilintos struktūros sietinos su šioje teritorijoje buvusiu kaimavieta, kuri remiantis atliktais ¹⁴C tyrimais, datuojama XIII a. pabaiga – XVII a. pradžia.

Neįtvirtinta gyvenvietė. Tirtos teritorijos PV dalyje neįtvirtintai gyvenvietei priskirtini įgilinti objektai, paplitę 80 m ilgio atkarpoje, ir kultūrinio sluoksnio fragmentai, tirti plotuose 5–11. Ištirta 13 neaiškios paskirties įgilintų struktūrų su archeologiniais radiniais (objektai 3–6, 8, 19–26).

Objektas 6 yra netaisyklingos formos duobė, kurios kontūras buvo 14–21 cm gylio, 4x2,1 m dydžio, sudaryta iš dviejų dalių (3 pav.). Duobės pilko smėlingo grunto su degėsiais užpildė surinkta apie 90 lipdytos brūkšniuotu, lygiu ir gludintu paviršiumi keramikos fragmentų. Dominuoja brūkšniuota keramika, dalies jos peteliai ornamentuoti gnaibymu ir įspaustų duobučių eilėmis. Objektas – neaiškios paskirties duobė – datuotas 24–204 m. (1930±28) (FTMC–

5 pav. Plotų 5–11 ir griovų vaizdas po tyrimų iš PR. G. Zabelos nuotr.

Fig. 5. The post-investigation view from the SE of areas 5–11 and the ditches.

AF29–7).

Objektas 19 yra netaisyklingos formos duobė, kurios kontūras buvo 20 cm gylio, 1,1x0,8 m dydžio. Užpildas – degėsingas juosvas smėlingas gruntas, kuriame surastos 107 lipdytos keramikos brūkšniuotu paviršiumi šukės (dalis jų ornamentuota įspaustų duobučių eile). Objektas – neaiškios paskirties duobė – datuotas 37 m. pr. Kr. – 204 m. po Kr. (1948±39) (FTMC–RO16–2).

Objektas 20 irgi yra netaisyklingos formos duobė, kurios kontūras buvo 28–48 cm gylio, 2,8x1,9 m dydžio. Užpildas – pilkas smėlingas gruntas su degėsiais, kuriame surinkti 389 lipdytos brūkšniuotu, lygiu ir gludintu paviršiumi keramikos fragmentai. Dominuoja brūkšniuota keramika, dalis jos petelių ornamentuota gnaibymu, vertikalių nagų įspaudais, vertikalių brūkšnių eile ir įspaustų duobučių po kelias eile. Objektas – neaiškios paskirties duobė – datuo-

6 pav. Plotų 8–9 ir griovos vaizdas tyrimų metu iš P. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 6. The view from the S of areas 8–9 and the ditches during the investigation.

tas 193 m. pr. Kr. – 109 m. po Kr. (2049±49) (FTMC–RO16–3).

Objektas 26 yra netaisyklingos apskritos formos duobė, kurios kontūras buvo 34 cm skersmens, 19 cm gylio. Užpildas – pilkas smėlingas gruntas su degėisiais ir vidutiniškai 15x7x6 cm dydžio akmenimis. Duobėje aptikta 10 lipdytos lygiu paviršiumi keramikos šukių, priklausiusių vienam indui, ornamentuotam trigubų vertikalių brūkšnių eile. Objektas – židinytis (?) – datuotas 30–211 m. (1915±28) (FTMC–AF29–11).

Neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, kuris išlikęs tik buvusiose griovose ir jų šlaituose, ištirtas plotuose 5–6 ir 7–11. Plotuose 5–6 fiksuota ŠR–PV kryptimi orientuota 9,6 m ilgio griova. ŠR dalyje ji 1,9 m pločio, PV kryptimi išplatėja iki 6 m. PR dalyje griova yra 1 m gylio, ŠV dalyje – 1,5 m. Griova siaurėjanti, o šlaitai nelygūs. Sluoksniuose, susiformavusiuose buvusioje griovoje ir jos šlaituose, surinktos

374 lipdytos keramikos brūkšniuotu, lygiu ir gludintu paviršiumi šukės (4 pav.). Dominuoja keramika brūkšniuotu paviršiumi, dalies indų peteliai puošti vertikaliu ir horizontaliu gnaibymu, vertikaliais nagų įspaudais ir išpaustų duobučių eile. Taip pat surinkta daugiau kaip 50 gyvūnų kaulų ir jų fragmentų – arklių, galvijų, kiaulių, avių ar ožkų, ir po vieną elnio ir briedžio kaulo fragmentą.

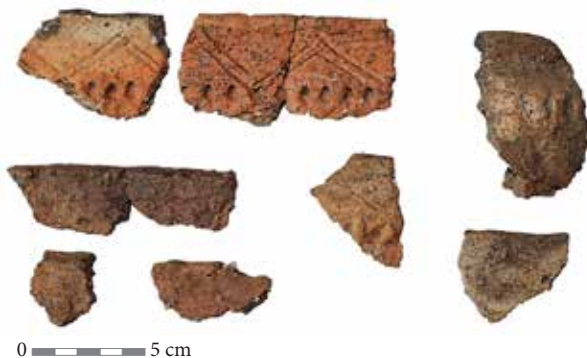
Plotuose 8–9 fiksuota ŠR–PV kryptimi orientuota 9,8 m ilgio griova. ŠR dalyje ji 2,7 m pločio, o PV kryptimi išplatėja iki 5,8 m. PR dalyje griova yra 1 m gylio, o ŠV dalyje – 1,1 m (5, 6 pav.). Griova siaurėjanti, nelygiais šlaitais. Sluoksniuose, susiformavusiuose buvusioje griovoje ir jos šlaituose, surinktos 4703 lipdytos keramikos brūkšniuotu, lygiu ir gludintu paviršiumi šukės ir fiksuoti keramikos „lizdai“. Dominuoja keramika brūkšniuotu paviršiumi, dalies indų peteliai puošti vertikaliu ir horizontaliu gnaibymu, vertikaliais ir pasvirais nagų įspaudais, išpaustų duobučių eile, bei indai, kurių pakraštėlis ornamentuotas dvigubomis įstrižomis linijomis, o petelis – išpaustų duobučių eile (7, 8 pav.). Sluoksniuose aptikta gele-

žinių dirbinių (3 peilių (9 pav.), pjautuvėlio, ylą (?) ir neaiškios paskirties dirbinių fragmentai), akmeninių trintuvų ir galąstuvo dalis. Taip pat surinkti daugiau kaip 178 gyvūnų kaulai ir jų fragmentai – arklių, galvijų, kiaulių, avių ar ožkų ir žmogaus šlaunikaulio dalis.

Archeobotaninių tyrimų duomenimis, informatyviausias su žmonių gyvenamąja aplinka sietinas kultūrinių augalų paketas aptiktas griovos dugne (plotas 8). Jį sudarė paprastojo miežio (*Hordeum vulgare*), sėjamojo žirnio (*Pisum sativum*), soros (*Panicum sp.*), sėjamojo rugio (*Secale cereale*), bei *Cerealia* grūdų fragmentai. Tokia paketo kompozicija suponuoja tai, kad buvo naudojama žieminių ar vasarinių pasėlių sėjomaina. Ankštinės kultūros (šiuo atveju *Pisum sativum*) taip pat galėjo būti naudojamos sėjomainos schemoje. Mėginiuose aptikti degę lazdyno riešutų fragmentai liudija, kad šių augalų vaisiai galėjo būti vartojami maistui. Pagal kultūrinių augalų rūšinę kompoziciją, archeobotaniniais duomenimis, tirtas sluoksnius galėjo susiformuoti ne anksčiau kaip I tūkst.

Objektas 33 tirtas ploto 11 ŠV dalyje. Netaisyklingos ovalios formos duobės – židinio kontūras buvo apie 2,4x2 m dydžio, apie 23 cm gylio. Duobės užpildas – juosva smėlinga žemė su vidutiniškai 12x8x7 cm dydžio akmenimis ir pavieniais degėsiiais. Duobės PR dalyje ant įžemio atidengtas 68x45x20 cm dydžio apdegęs (?) akmuo. Užpilde aptiktos 8 brūkšniuotosios keramikos šukės. Židinio užpilde surinkti anglių mėginiai datuoti 47 m. pr. Kr. – 115 m. po Kr. (1993±29) (FTMC–AF29–15).

Buvusioje griovoje susiformavusių archeologinių sluoksnių vienalaikiškumą patvirtina mėginių, paimtų iš griovos šlaito, dugno ir jos užpildo, ¹⁴C tyrimų duomenys: plotas 8 (3 sluoksnis) – 48 m. pr. Kr. – 110 m. po Kr. (1998±28) (FTMC–AF29–16), plotas 9 (2 sluoksnis, keramikos lizdas) – 40 m. pr. Kr. – 123 m. po Kr.

7 pav. Plote 8 aptikta ornamentuota brūkšniuotoji keramika. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 7. Decorated brushed pottery discovered in area 8.

8 pav. Plote 8 aptikta brūkšniuotoji keramika, puošta gnaibymu. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 8. Pinch-decorated brushed pottery discovered in area 8.

9 pav. Plote 8 surastas geležinis peilis. V. Lukšėnienės nuotr.

Fig. 9. An iron knife discovered in area 8.

(1972±29) (FTMC-AF29-17) ir plotas 9 (5 sluoksnis, dugnas) – 48 m. pr. Kr. – 110 m. po Kr. (1999±28) (FTMC-AF29-18).

Kultūrinis sluoksnis ir įgilintos struktūros sietinos su šioje teritorijoje buvusia neįtvirtinta gyvenvietė, ¹⁴C datuojama I a. pr. Kr. – III a. po Kr.

Vilūnai Unenclosed Settlement and Village Site

In 2020, an excavation was conducted at Vilūnai Unenclosed Settlement, in order to excavate the settlement's archaeological layer and structures at those GIPL construction site locations where their destruction is threatened. A total of 417 m² (areas 1–11 and test pits 1–22) was excavated. During the investigation, the mechanical removal of the surface layer in area 12 (a 128 m long utility trench) was monitored and objects 27(A–H)–30 were excavated as well as sunken structures discovered during earlier field surveys.

The archaeological layer of the former village site (Fig. 1) and sunken objects: a log-lined well (Fig. 2), hearths, two posthole concentrations, and pits with no determined purpose were discovered in the NE part of the investigated territory and excavated. The archaeological layer and the objects yielded sherds of thrown and partly thrown household pottery, flint flakes, and animal bones. Based on the performed ¹⁴C tests, the village site dates to the late 13th – early 17th centuries.

The unenclosed settlement's archaeological layer, which had survived in ditches (Figs. 5, 6) and its sunken objects: hearths and pits with no determined purpose (Fig. 3), was discovered in the SW part of the investigated territory and excavated. These contained sherds of hand built pottery (brushed pottery predominating) (Figs. 4, 7, 8), flint flakes, iron and stone finds (Fig.

9), and animal bones. Based on the performed ¹⁴C tests, the unenclosed settlement dates to the 1st century BC – 3rd century AD.

Jurgis Sadauskas,
Simonas Sprindys

Kalvalių piliakalnio papėdės gyvenvietė

2020–2021 m. Šilalės rajone vyko valstybinės reikšmės rajoninio kelio 1407 Upyna–Pagrybis–Kaltinėnai kapitalinis remontas. 397 m ilgio remontuojamo kelio atkarpa yra apie 2–5 m atstumu į R nuo saugomos Kalvalių piliakalnio su priešpiliu ir gyvenvietė (UK 23911) teritorijos (Šilalės r., Upynos sen.) R ribos ir ribojasi su ja per visą teritorijos R ribos ilgį.

Kalvalių piliakalnis, kitaip vadinamas Požerės ar Miegės kalnu, įrengtas į V nuo kelio Kaltinėnai–Upyna. Piliakalnio aikštelė trikampė, pailga Š–P kryptimi, 50 m ilgio, 34 m pločio. Aikštelės Š gale supiltas 2 m aukščio, 16 m ilgio pylimas. P aikštelės krašte supiltas 0,8 m aukščio, 7 m ilgio pylimas. Piliakalnio šlaitai statūs, 6–10 m aukščio. Į P ir Š nuo piliakalnio yra apie 1 ha ploto papėdės gyvenvietė. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.

Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 9 šurfai (9 m² plotas). Šurfluose 2–5 nuo 0,6–1,2 m gylio aptiktas 15–70 cm storio vertingo kultūrinio sluoksnio požymių turintis grunto horizontas (1 pav.), siejamas su piliakalnio ir jo papėdės gyvenvietės eksploatacija ir datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia. Šurfe 5 minėtame sluoksnyje aptikta viena lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė ir du trikampio skerspjūvio molio tinko gabalai (2 pav.). Manoma, jog jis suformuotas molį išpaudžiant tarp lygiagrečiai sudėtų rąstų. Radiniai perduoti ŠSM.